

Om dietgafflar och de amerikanska Rogers-företagen

Jan Mattsson

Min artikel handlar om det som i Sverige vanligen kallas nysilver, men som egentligen är elektrolytiskt försilvrad oädel metall. På grund av de allmänt sett låga priserna på dylikt, är det nästan ingen som bryr sig om att forska exempelvis i hur det är stämplat, och vem som stämplat vad. Jag har sysslat med detta en lång tid, och har ett fyrsiffrigt antal exempel i mina samlingar. Framförallt från Sverige, men åtskilligt också från andra länder. Rätt mycket från USA.

I *SamlarNytt* 1-2018 frågade Thomas Gütebier om två ganska udda bestick; en gaffel med vridna tenar och en sked med hål i bladet. Jag skrev en artikel som infördes i nr 2-2018. Där fanns även Thomas egen kommentar införd.

Eftersom vi båda tagit miste på en del, tänkte jag direkt skriva ett nytt svar, men det blev inte av. Artiklarna har sedan legat på skrivbordet, men ju längre tiden gick, desto mera fel kändes det att skicka in något. Med tanke på att redaktören nu efterlyser artiklar, tänkte jag att det är nu eller aldrig!

När det gäller skeden, som visade sig vara omgjord till en kapsylöppnare, så skrattade jag åt vad jag själv hade trott och svarat! På den först införda bilden,

KLURIGA FÖREMÅL

Vet du vad dessa är för något?
Vi kan se dem som föremål vilka leder osökt till olika tankar hos betraktaren, med andra ord intressanta conversation-pieces.
Hör av dig med förslag och gissningar om vad det kan vara. I nästa nummer av *SamlarNytt* får du veta alla inkomna förslag samt vad jag som ägare vet om föremålen.
Thomas Gütebier, Göteborg

där skeden låg mot en röd bakgrund, trodde jag att allt rött i skedbladet var borttagna delar (där den röda bakgrunden syntes igenom) – alltså inte bara det stora femkantiga hålet i mitten. Inte att undra på då att jag inte förstod hur resterna av bladet fortfarande kunde hänga samman. Det var alltså bara blänk!

Man kan naturligtvis fundera över varför man behöver konstruera sådana kapsylöppnare, när det redan finns så många funktionella, men jag hänför det till den avdelning jag redan då beskrev; det finns hur många varianter på omgjorda bestick som helst. Många gånger kanske bara – för att det går. Åtskilligt i form av konsthandverk.

När det gäller att fiska upp fasta föremål ut vätskor så fungerar säkert skeden, som författaren föreslog. Har man studerat amerikanska bestickkataloger inser man att det redan som "normalt formgivet och salufört" finns fler specialverktyg än man kan föreställa sig. Bildexempel gavs också av redaktören i 2-2018.

Intressant är att två exakt likadant utformade bestick hos två olika tillverkare kan kallas helt olika saker. Andra gånger är två bestick med exakt samma titel av helt olika utformning. Så när någon frågar efter användningsområdet brukar jag svara att det korrekta är vad just den tillverkaren kallade det för när det salufördes. Sedan får man ha det till och kalla det för vad man vill.

Gaffeln med utvridna tenar – det andra föremålet i artikeln – glider vi osökt över till. Den har alltså saluförts som en "dietgaffel", det vill säga en gaffel som man knappast kan äta med, och därför är mycket lämplig om man ska banta!

Ur *SamlarNytt* 1-2018.

Eftersom jag då faktiskt inte hade noterat att någon 1977 skulle marknadsfört dylika gafflar som dietgafflar, så byggde jag mina kommentarer på de precis likadana gafflar, som jag så många gånger sett i USA, bland annat på hantverksmässor och liknande. Dessa marknadsfördes aldrig som annat än konsthantverk. Antagligen hade man redan kommit på förvridningen av gafflarna, och så kom väl firman *Christopher's Hand* på det smarta försäljningstricket att vrida ihop gafflar, paketera dem snyggt med en instruktion därtill – och sälja dem med den nya benämningen dietgaffel.

Det är svårt att få fram någon exakt information om man inte kan gräva i amerikanska arkiv. Firman startade i alla fall 1977 i Ohio, och är numera avregistrerad.

I stort sett alla liknande gafflar man nu kan finna till salu tycks vara av samma modell / design, och mestadels ligger de kvar i sina originalförpackningar med den tillhörande "manualen" (som beskriver ett antal alternativa användningsområden, vilka i flera fall är skrattretande). Alla tycks också vara stämplade på samma sätt, även om många inte riktigt lyckats skriva av allt, eller misstolkat något.

Tanken infinner sig, att *Christopher's Hand* faktiskt beställt ett antal gafflar från en tillverkare 1977. Alternativt kom man över ett parti vanliga gafflar, som man vred till, men det är väl mindre troligt. De tycks åtminstone ha sökt patent, eftersom det anges "patent pending" i det medföljande pappret. Alltså, inget klart patent. Det verkar osannolikt att kunna få patent på något dylikt, men man vet aldrig...

Rogers – OMSA

Därmed kommer vi in på det intressanta i fråga om tillverkaren, som stämplat gafflarna. Rättare sagt, så är de inte alls stämplade, utan texten är ingjuten i själva formen, och därmed upphöjd i förhållande till resten av skaftet (se bild ovan).

På dietgaffeln anges stå WM.A. ROGERS AL+PLATEADO OMSA MEXICO. Här är en feltolkning, i det att L:et ska vara siffran 1. Beteckningen A1 är mycket vanligt förekommande på amerikanska försilvrade bestick (electroplated, som det kallas). Det, och andra liknande beteckningar, är en till intet förpliktigande "kvalitetsbenämning", som endast har relevans i förhållande till samma firmas andra beteckningar.

Plustecknet ska möjligen läsas ihop som A1+, det vill säga "kvalitén". PLATEADO är det spanska ordet för pläterat, det vill säga försilvrat.

Vi behöver inte fundera på om det är "en besticktillverkare, troligen i USA eller i Omsa i Mexico". Omsa är inte en plats i Mexico. Det är ett företag, och ska utläsas *Oneida Mexicana S.A.* (SA kan översättas ungefär med aktiebolag). Den amerikanska, mycket stora besticktillverkaren Oneida startade nämligen 1968 en filial i den mexikanska staden Toluca. Företaget såldes 2008.

Från denna firma, OMSA, finns det en hel del bestick som tillverkats för exempelvis restauranger och hotell. Det finns olika varianter på "stämpelar". En vanlig variant, som utesluter ordet Rogers, är ONEIDA HOTEL PLATEADO OMSA MEXICO.

Men hur är det då med kopplingen till Wm. A. Rogers? På dietgafflarna finns ju även den beteckningen med.

Jag har kataloger med bestickmodeller "från då till nu". Bland annat Oneida – Wm. A. Rogers. Ja, det är rubricerat så, och man kan anta att besticken då även på ett eller annat sätt innehåller detta i stämplingen. En lista från Oneida innehåller en nästan oöverskådlig mängd modellvarianter och -namn. Vissa är så lika varandra att man inte med säkerhet kan skilja dem från varandra på bilder. Det finns en modell som skapades 1958, och som gått under namn som *Chalice*, *Harmony*, och *Jasmine*.

Kärt barn har många namn: Chalice, Jasmine och Harmony.

Det skulle kunna vara samma dekor / modell som sedan gjorts även i Mexico, men det finns andra, snarlika.

Spännande samlarområde

Rogers-namnen är ett spännande, och långtifrån utrett forskningsområde. Thomas Gütebier är inne på detta då han skriver: "... den anrike, amerikanske silverfabrikören William Rogers ofta blev förfalskad. Signaturen finns på föremål från över 200 (!) tillverkare i USA, Kanada och Mexico, som gärna smyckade sig med grundarens kvalitetsstämpel ...".

Otvetydigt har det under årens lopp funnits de som falskeligen använt sig av det kända namnet, men det är egentligen inte det som är problemet. Det är mycket, mycket krångligare än så.

Till att börja med finns det fyra olika William Rogers inblandade, varav två är far och son, och de andra inte alls släkt med dessa.

Det finns en hel mängd företag med namnet Rogers inkluderat. Olika seriösa listor omfattar olika antal, men det rör sig runt 35-40 olika företagsnamn, när det gäller just silvervaror, bestick och liknande.

Att det däremot finns över 200 olika beteckningar som innehåller ordet Rogers stämmer säkert. Ett problem är att vissa listor behandlar de olika beteckningarna ("stämplarna") som firmanamn, vilket det alltså långtifrån alltid är. Varje firma har haft ett antal olika stämplarna.

Flera personer har försökt sig på att göra sammanställningar. Jag har en hel bunt. Ingen är komplett, och ingen är felfri. Frågan är om det ens går att skapa en korrekt lista?

Det finns, som i så många andra exempel, möjlighet att googla fram vilket önskat svar som helst. Alltid är det någon som skrivit och påstått att det är just på det eller det viset. Man får verkligen söka med urskillning.

Helst ska man utgå från originalhandlingar, om de går att få tag på. Ett annat sätt är att läsa protokoll från rättsfall. Uppgifterna däri borde vara ganska tillförlitliga. De årtal jag anger här nedan kommer också från sådana protokoll. Detta stämmer inte alltid exakt med vad man kan finna på andra håll, men bör vara nära sanningen.

Rättsfall om Rogers

Inte ens de rättsvårdande instanserna i USA har helt lyckats reda ut allt, men ganska bra. Jag har noterat minst 30 rättsfall, där någon av Rogers-firmorna eller deras senare ägare varit inblandad. Då handlar det i regel inte om några regelrätta förfalskningar, utan mera om vem som ska ha rätt till namnet. Jag har läst in tre av dessa rättsfall, ett från vardera år 1887, 1907 och 1934. Det har alltså bråkats ganska länge, sedan de tre bröderna Rogers (William, Simeon S., och Asa H.) startade

Såna här schatull har vi väl sett här och var på loppmarknader. De säljs ofta som antika men tillverkas fortfarande i såväl USA som andra länder.

den första firman 1847. Det första rättsfallet jag funnit var redan 1871.

Inblandade i åtskilliga av ärendena är de två mycket stora företagen Oneida Community och International Silver Company (ofta förkortat InSilCo). Dessa har köpt upp eller slagits ihop med i princip alla de andra aktuella bolagen (och fler som inte alls haft med Rogers att göra).

Från frukt till bestick

Oneida Community grundades som ett sorts gemenskapsföretag (möjligen med religiösa förtecken) omkring 1848 i den lilla orten Oneida Creek. Från början handlade det om frukt och grönsaker, men man började 1877 tillverka bestick; först förtenta järnskedar, därefter försilvrat, men inte av någon högre kvalitet. Inte förrän på 1940-talet tycks de ha börjat tillverka "äkta" silverbestick. Oneida har köpt upp och slagits ihop med bland annat ett par Rogers-firmor.

Bland den mångfald av "stämplar" man har använt finns i listorna bland annat några som innehåller ordet "Rogers". För många av stämplarna gäller att de inte säger ett dugg om att Oneida faktiskt är tillverkare, genom uppköp av bolag vars namn man ändå använder.

Ljusstake stämplad "Wm Rogers EPNS".

International Silver Co. grundades 1898 genom sammanslagning av ett antal olika företag. Flera Rogers-firmor ingår. Man har varit kända för hög kvalitet och blev en av världens största tillverkare. "Äkta" silver har nog funnits med i produktionen hela tiden, men de har också gjort mängder av *electroplate* (nysilver), i massor av modeller, och med hur många varianter av stämplor som helst, inklusive sådana med ordet Rogers.

1976 slutade man tillverka "sterling holloware" (korpussföremål, till exempel skålar och kannor, i silver), och 1981 sålde man tillverkningsen av motsvarande föremål i electroplate till Oneida! Även för InSilCo gäller att märkningarna ofta inte säger något om att InSilCo är tillverkare.

Alla dessa Rogers

1847 grundade bröderna William, Simeon S., och Asa H. Rogers i (delstaten) Connecticut ett företag för tillverkning av försilvrade (electroplated) bestick, "Rogers Bros. Manufacturing Company".

(I huvudsak håller sedan alla de nämnda företagen till i Connecticut eller närliggande delstater, med vissa förgreningar till Canada och New York).

När det gäller alla "Rogers"-företag, så är åtskilliga av dem sådana där någon i den ursprungliga familjen Rogers ingår. I några fall arbetar en Rogers i ett företag med dennes namn, men utan att ha någon ägarandel. En del Rogers-firmor startas av helt andra Rogers-personer.

Efternamnet Rogers är rätt vanligt. När det gäller "W(illia)m A. Rogers, som den här artikeln är föranledd av, så var denne inte alls släkt med de "ursprungliga". För den skull kan man inte säga att han körde med falsk varubeteckning.

Den mycket stora engelska firman Joseph Rodgers & Sons i Sheffield har inget att göra med de amerikanska. Stavningsen är inte heller densamma. Det sägs att denne Rodgers köpte upp alla konkurrenter med liknande namn i England. Det gjordes något liknande även i USA, fast det kanske var av andra skäl.

I en bok om förfalskade stämplatlar finns det bara ett exempel. Det gäller den firma som grundades i mitten av 1800-talet, med namnet *Rogers, Smith & Co.* De har haft en stämpel där inget kommatecken finns med, vilket gjort att en sentida förfalskare tillverkat kopior som stämplatlar *Roger Smith & Co.* Möjligen förstod man inte att det handlade om två efternamn.

Alla Rogers som denna artikel i övrigt handlar om heter Rogers, med "s", inte Rodgers eller Roger.

I ett försök att förklara alla underliga turer har jag gjort ett sammandrag av ett rättsprotokoll från 1934, som avser "International Silver Co." mot "Oneida Community, Ltd.". För att möjligen kunna bedöma vem som hade rätt till namnet "Rogers" gjorde man inledningsvis en förtjänstfull genomgång av firmahistoriken.

Jag har förkortat så mycket det går.

1847 grundade bröderna William, Simeon S., och Asa H. Rogers i (delstaten) Connecticut ett företag för tillverkning av försilvrade (electroplated) bestick, "Rogers Bros. Manufacturing Company". (I huvudsak håller sedan alla de nämnda företagen till i Connecticut eller närliggande delstater, med vissa förgreningar till Canada och New York).

1856 klev William av, och startade, tillsammans med andra, företaget "Rogers Smith & Co".

1858 lämnade även Simeon S., och Asa H. Rogers företaget "Rogers Bros. Manufacturing Co". De startade företaget "Rogers & Bro.", tillsammans med andra personer. Redan började nu en sammanblandning av de olika stämplatlarna bli aktuell. Det finns flera olika, till exempel "* Rogers & Bro. A1".

1862 (oktober 1861, enligt en annan källa) slogs företagen "Rogers Bros. Manufacturing Co" och "Rogers Smith & Co" samman under det senares namn. Man stämplade bland annat med båda de tidigare företagsnamnen.

1862 (samma år, enligt protokollet) kom företaget på obestånd. Kort därefter skapades ett nytt bolag med samma namn, "Rogers Smith & Co", utan någon Rogers inblandad alls.

1862 (cirka november) började de tre bröderna Rogers arbeta i firman "Meriden Britannia Co.", men utan finansiella intressen där. Man kom överens att inte tillåta stämpla namnet "Rogers", om man inte använde namnet eller varumärket för "Rogers Brothers". (Meriden grundades 1852).

1863 såldes nämnda "Rogers Smith & Co" till "Meriden". Man marknadsförde varor under namnet "1847 Rogers Bros. A1".

1864 slutar William R. på Meriden, och startar "William Rogers Manufacturing Co", i ett partnerskap där vare sig han eller någon annan Rogers hade några finansiella intressen. Något märkligt, kan man tycka, men det visar väl hur viktigt namnet var.

Sonen William Rogers Junior kom också till denna firma. Många olika stämplatlar, alla innehållande "William Rogers" eller bara "Rogers". I en av dem finns året 1865 med, vilket väl är startåret, men en annan innehåller året 1846!

1868 slutar både far och son William på ovan nämnda företag, och återgår till anställning hos "Meriden Britannia Co".

1868 startar Cephias, Gilbert, och Wilbur Rogers ett företag med namnet "C. Rogers & Bros.". De hade inga familjeband alls med de andra. Först 1883 börjar man tillverka "silver plate", vilket man också stämplatlar med firmanamnet. Produkterna ansågs som en imitation av "de andra Rogers", och var inte av den bästa kvalitén. Detta resulterar för övrigt i en rättsak, som slutar med att man får behålla (sitt eget) namn och stämpel.

1871 startar Asa Rogers och en annan person "Rogers Cutlery Company".

1873 dör William Rogers. Han var väl då anställd hos "Meriden", senast sedan 1868.

1874 dör Simeon S. Rogers. Även han hos "Meriden", sedan 1862.

1876 dör Asa H. Rogers. Därmed är de tre "ursprungliga" bröderna borta.

1878 grundas "Simpson, Hall, Miller & Co". Här anställs William Rogers Jr, och man stämplatlar bl.a. "(örn) Wm. Rogers*".

1886 grundas "Rogers & Hamilton Company" av en herr Hamilton, som tidigare rest som representant för "Rogers & Brother". En aktieägare, tillika sekreterare, hette William H. Rogers. Han valdes väl för namnet. Silversmed var han inte, utan cigarrhandlare. De stämplatlar "Rogers & Hamilton" i olika varianter, men intressant nog bara "(krona) Hamilton" på de bättre föremålen.

Inför 1894 fanns det alltså följande "nysilverfirmor":

Rogers & Bro (med namn från 1858),

Meriden Britannia Co (med namnhänvisning till de tre bröderna från 1862),

William Rogers Manufacturing Co (med namn från 1865),

Rogers Cutlery Co. (med namn från 1871).

Dessutom fanns de som 1894 konkurrerade med den ena parten (d.v.s. 1934, InSilCo); nämligen:

C. Rogers & Bros. (1868),

Simpson, Hall, Miller & Co. (1878),

Rogers & Hamilton Co. (1886).

1894 fanns det en lokal handlare i New York, vid namn William A. Rogers. Han sålde enkla saker, från början inte ens försilvrade. Eftersom namnet "Rogers" var känt, stämplade han med det. Det sägs att han fick tillstånd att stämpla "Wm A Rogers" förutsatt att föremålen hade samma mängd silver pålagt som den välkända "Rogers Bros." standard.

(Notera att det nästan likadant benämnda "William Rogers Mfg. Co." samtidigt existerar. Om dessa två varumärkesnamn bråkades det för övrigt i domstol 1907. Den ena parten var då InSilCo.)

1898 grundades alltså International Silver Co. genom sammanslagning av flera firmor. En av de viktigare var det tidigare nämnda "Meriden Britannia Company", där ju bröderna Rogers även arbetat, och som medförde flera "Rogers-stämplor".

Bland de många andra fanns flera med "Rogers" i namnet, som 1898 eller senare införlivades:

C. Rogers & Bros,

Rogers Cutlery Co.,

Rogers Bros.,

Rogers & Bro.,

Rogers & Hamilton Co.,

Rogers Smith & Co.,

Simpson, Hall, Miller & Co.,

William Rogers Mfg Co.

Alla de sju som finns i uppräkningslistan 1894 är alltså med, och har övergått till InSilCo. Ingen av dem var 1934 någon konkurrent.

1900 startas "Simeon L. & George H. Rogers Company" av två söner till Simeon S. Rogers.

1918 övertas detta företag av "William A. Rogers", som därmed får en koppling till den ursprungliga familjen.

1929 köps hela företaget av Oneida Community. (Någon "community" är det knappast längre!)

1934 bråkar man sålunda enligt ovan, med InSilCo, som då inkorporerat alla andra "Rogers-namn".

1935 blir det Oneida Ltd. (aktiebolag), sedermera kallas det "Oneida Silversmiths".

1968 startar man alltså filialen "OMSA" i Toluca, Mexico. Uppenbarligen hakar man då fortfarande på

med "Wm A Rogers", vilket man förstås har rätt till. Här "plattas de pläterade" gafflarna, om vitsen tillåts.

Rättsärendet 1934 handlade inte bara om namnen, utan också om påvisat mer eller mindre vilseledande marknadsföring. Slutklämman blev att ingendera parten kunde anses ha enskild rätt till namnet "Rogers".

Ett av skälen var att flera av företagen under långa perioder använt sina respektive benämningar, utan att någon annan klagat. Det var således inte läge att klaga 1934 heller. Man kan inte ta patent på ett enskilt efternamn.

Däremot fick man rätt att var för sig använda en del av de beteckningar och symboler som ingick i de olika stämplarna och varumärkena. Man förbjöd också att något benämndes exempelvis som "original / genuine / famous / celebrated Rogers", "Rogers goods", "the only Rogers", och så vidare därmed föregivande att det fanns någon koppling till de gamla kända produkterna, kvalitetsmässigt eller på annat sätt.

Förvirrat på högre nivå?

Härmed kanske vi fått en mera nyanserad bild av det hela – eller bara blivit än mera förvirrade, fast på en högre nivå?

Hur som helst så förekommer det ganska ofta att man i Sverige träffar på framförallt bestick från dessa firmor. Merparten köptes säkert av svenska invandrare, som skickade det som gåvor till Sverige, eller tog med det när de återvände permanent till Sverige. Det förefaller ganska klart att man då köpte helt nya varor. Inte ville man väl komma med begagnat. Därför ser man ytterst sällan riktigt gammalt amerikanskt gods på den här sidan Atlanten. Det gäller även "äkta" silver.

Nästan allt ser ut att vara tillverkat under en period cirka 1875-1935. Det går rätt bra att datera med hjälp av de i listorna redovisade startåren för olika modeller. De har oftast en registrerad design, som då anger första tillverkningsåret. Detta finns till och med ibland med i stämplarna (snarare märkningarna, som oftast är ingjutna, inte stämplade) (se bild på sidan 20). Somliga modeller gjordes ganska kort tid, andra hängde med längre.